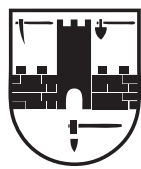

@ AUSLÁG

► Banská Štiavnica ◀ ► Schebnyzbana ◀ ► Schemnitz ◀ ► Selmechánya ◀

O nových výhladoch na to staré

EDITORIÁL

Milí priatelia!

Každý z nás hľadá v živote svoj osobný poklad. Niektorí pátra po starých vzácných dielach či vykopávkach, iní vidí poklad v osobnostiach našej kultúry či histórie. Pre niekoho je pokladom blízky obyčajný človek, možno starý známy. Rovnako sa však dnes mnohí obklopujeme všemožnými novinkami. Hľadáme nové zážitky, snažíme sa byť v kurze s novými trendmi či technickými vývojenosťami, ktoré zhromažďujeme vo svojich pomyselných truhliciach.

Hľadanie svojho osobného pokladu je cestou poznania v procese dozrievania aj starnutia. Starší bývajú ostrieľanejší, môžu nás poučiť, ochrániť, ale môžu byť aj poznačení či zdeformovaní nepriaznivými skúsenosťami. Našťastie, podobne ako strom či dom, aj človek sa dokáže stále obnovovať. Bez ohľadu na vek, sme schopní stále sa posúvať, otvárať sa a učiť nové veci. Nové, mladé, svieže nás môže inšpirovať. Tým premieňame svoje staré ja a obnovujeme to nové. Bez starého niet nového, preto sú vzácne obe životné etapy. Veď každý človek v sebe nosí ľudský poklad. Záleží len na nás, nakoľko svoj ľudský potenciál, poznania aj emócie neustále osviežujeme, obnovujeme, dobíjame novou energiou. Banská Štiavnica dobyla titul Mesto kultúry 2019 práve vďaka myšlienke renovácie identity. Zložitý názov je vo svojej podstate celkom prostý. Vyzýva nás všet-

Fridrich Hönig: Pohľad na Banskú Štiavnicu z Nového zámku. Olej na plátne, okolo roku 1848. Zo zbierky SBM

Veľactené čitateľstvo!

Týmto na známosť sa dáva, že Štiavnica a jej sláva na stránkach novín týchto do povedomia vášho vstúpiť ráčia!

S úctou redakcia AND ad hoc

Legendy o Panenskom hrade

Pre siluetu Banskej Štiavnice je charakteristický objekt hranolovitej veže so štyrmi okrúhlymi nárožnými baštami. Bol postavený v čase osmanského nebezpečenstva v rokoch 1564 – 1571, ako hlavná obranná bašta a súčasť opevnenia mesta. Nový zámok bol tiež súčasťou domyselnej vojenskej signalizačnej sústavy vybudovanej Jednotou stredoslovenských banských miest, ktorá siahala od Levíc až po Lubietovú. Jeho výstavbu projektoval Pietro Ferrabosco, taliansky architekt v službách viedenského dvora. Po pominutí osmanskej hrozby bol Nový zámok až do polovice 18. storočia využívaný ako sklad pušného prachu pre bane, neskôr tu sídlila protipožiar- na hliadka. Z tohto obdobia sú známe takzvané „živé hodiny“. Ozývali sa, keď hasičskí strážnici (každú štvrtú hodinu trúbením a každú celú hodinu údermi na zvon), oznamovali presný čas a zároveň potvrdzovali svoju bdelosť. Až do polovice 20. storočia obývali nárožné bašty zámku. Z tohto obdobia pochádza aj

podoba Nového zámku s komínmi na rohoch strechy. Tradícia trúbenia z Nového zámku zanikla v rokoch druhej svetovej vojny. Živé hodiny, ako atrakcia počas letnej turistickej sezóny, opäť ožili 1. mája 1973 zásluhou Slovenského banského múzea. Trúbku a trubača nahradili reproduktor, zosilňovač a kotúčový magnetofón. Jeho modernizáciu a obnovenie do dnešnej podoby sa podarilo zrealizovať v roku 2005. Od roku 1971 – pri príležitosti 400. výročia dokončenia výstavby pevnosti, je umiestnená v objekte Nového zámku expozícia Slovensko v období tureckej expanzie.

Nový zámok je známy aj ako Panenský, alebo Dievčenský hrad. Tento názov sa spája s povestou o krásnej Barbore – dcére bohatého meštana Vavrinca Rössla, ktorá vynikala krásou a bohatstvom. Vďaka tomu na seba pútala túžobné, ale často aj závistlivé

pohľady ostatných občanov. Rozmarná Barbora sa so svojim správaním vymykala vtedajším mravom, čím dávala príležitosť ku klebetám a ohováraniam. Podľa jednej z legiend dala postaviť pevnosť Nový zámok, aby sa nemusela pozeráť na šibenicu, na ktorej odvisli jej kumpáni, ktorí podpálili kostol. Iná legenda, literárne spracovaná Jozefom Horákom v historickom románe Zlaté mesto, hovorí o láske Barbory k chudobnému Wolfovi Segerovi. Rodičovská chamtivosť a túžba po majetku zabráni jej naplneniu, bohatý waldbürger Vavrinec Rössel prinúti svoju dcéru Barboru vydať sa za bohatého Gregora Ungera. Po Ungerovej smrti sa Barbora vydá po druhý raz, ale opäť nešťastne. Chce zachrániť majetok svojho slávneho rodu, ale neúspešne. Po smrti svojho druhého manžela, údajne falšovateľa mincí, sa konečne vydá za milovaného Wolfa. Ich šťastie však netrvá dlho, Wolf zomiera ako hrdina v bitke proti Turkom pri Sečanoch a užialená, duševne chorá Barbora umiera. Pochovaná bola v kaplnke Panny Márie Snežnej, ktorú postavil jej slávny a bohatý predok Erazmus Rössl. Jej otec Vavrinec spočinul v bývalom chráme Panny Márie (v dnešnom Starom zámku). Dodnes sa tu nachádza jeho náhrobný kameň z ružového ryolitu s veľavravným textom: „*Krása, priazeň ľudu, mladíčka vášnivost a bohatstvo znemožnili Ti poznať, čo je podstata duše človeka*“. Erazmus Rössl patril medzi najmajetnejších mešťanov a tiež najvýznamnejšie osobnosti Banskej Štiavnice na prelome 15. a 16. storočia. V roku 1497 bol zvolený za komorského grófa, v roku 1510 za mestského richtára. Bol aj významným donátorom cirkvi. Jeho podnikateľské aktivity boli rozsiahle, rovnako ako majetok. Ešte počas života sa Erasmus zaslúžil o postavenie kaplnky zasvätenej Panne Márii Snežnej (dnešný Dom smútku) k čomu založil základinu (fundáciu) na večnú svätú omšu. Veľká časť majetku Rösslovcov sa nachádzala v blízkych Vyhniciach. Erazmus mal dve deti: synov Jána a Vavrinca. Vavrinec (pokračovanie na strane 2)

Jana Mikitková, šéfredaktorka
štiavnického AUSLÁGU

Nečakané odhalenie Strateného groša
Reportáž Mojмира Bleskovku z Banskej Štiavnice na strane 9

Sergej Protopopov: Radnica v Banskej Štiavnici. Fotografia - pohľadnica, 1930. Súkromná zbierka.

spolu so zaťom, manželom dcéry Barbory, Gregorom Ungerom, založili hutu a hámor, vlastnili pivovar a poddanské usadlosti. Potomkovia Erazma Rössla nedokázali veľký majetok udržať a kvôli dlhom museli časť z neho rozpredať. Tu kdesi začína pomalý rozklad rodinného bohatstva Rösslovcov, ktorý skončil vymiznutím ich mena spomedzi štiavnických waldbürgerov. Príčinou úpadku bola nielen hospodárska kríza banských miest spôsobená hroziacim tureckým nebezpečenstvom, ale tiež spor medzi Vavrincom a jeho súpermi Konrádom Schallom a Kvirinom Schlahe-

rom, ktorý skončil Rösslovou porážkou. Životné osudy Erazma Rössla, jeho deti a najmä legendárnej postavy - vnučky Barbory, boli spracované viacerými autormi (najznámejší je historický román Jozefa Horáka Zlaté mesto, ktorý bol v roku 1979 adaptovaný do trojdielnej televíznej drámy s názvom Barbora Rösselová v režii Igora Cieľu a v hlavnej úlohe so Zdenou Studenkovou). Pamiatka na významnú rodinu Rösslovcov sa v meste zachovala dodnes, napríklad aj v pomenovaní miestnych častí - Horná a Dolná Resla.

Námestie svätej Trojice - najväčšie javisko mesta

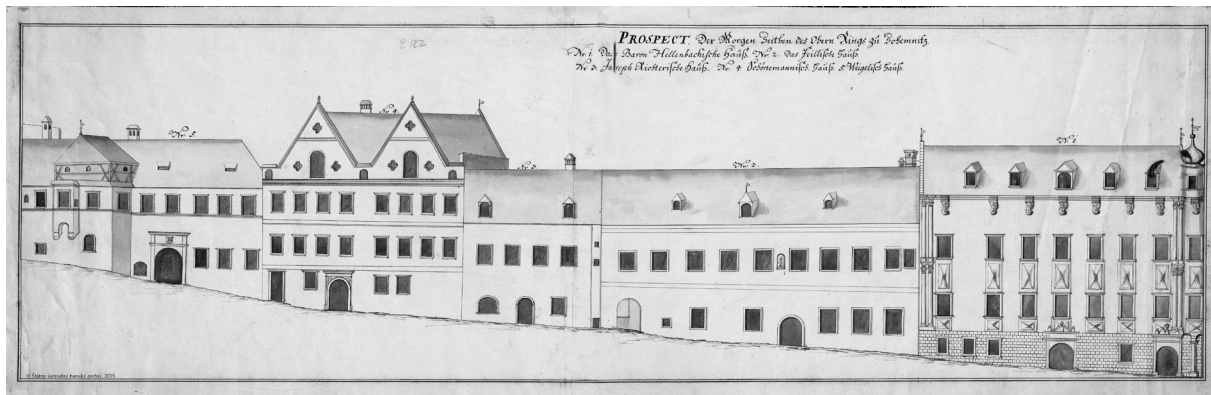
Námestie svätej Trojice je najväčším banskoštiavnickým námestím a najreprezentatívnejším verejným priestorom v Banskej Štiavnici. Vzniklo koncom 15. storočia v údolí medzi Starým mestom (dnes archeologická lokalita Glanzenberg) a Starým zámkom. Tento lukratívny priestor rozvíjajúceho sa mesta obsadili banskí podnikatelia a mešťania nazývaní ring a waldbürgeri. Príprava stavebných parciel znamenala rozsiahle, z dnešného pohľadu až nepredstaviteľné terénne úpravy. Pôvodne drevené, alebo hrazdené domy nahrádzali honosnejšie meštianske paláce, ktoré postupne vytvárali organizovanú radovú zástavbu. V dolnej časti bol priestor námestia ohraničený radnicou a kostolom svätej Kataríny Alexandrijskej, v hornej časti stála ako súčasť opevnenia takzvaná Červenostudnianska (alebo Roxerova) brána, neskôr, v roku 1788 asanovaná. Pôvodné gotické jednoposchodové domy nahradili v 16. a 17. storočí honosné renesančné paláce bohatých ťažiarov a mešťanov. Z obdobia renesancie pochádzajú nádherné vstupné portály, ale i trámové stropy a štukové výzdoby v interiéroch. Na dnešnej podobe námestia sa však podpísal najmä barokový sloh. Zmenil

výzor celého priestoru a jeho stred ozdobil stavbou monumentálneho súsošia svätej Trojice - jeho dominanty. Posledná prestavba objektov na námestí sa uskutočnila na konci 19. storočia, ale nepriniesla nič zásadnejšie. Námestie svätej Trojice bolo obchodným a spoločenským centrom mesta. Pre renesančné domy bol typický máshaus - veľký zaklenutý suterén za vstupnou bránou prepojený s dvorom. Slúžil ako výčap piva a vína alebo ako obchodný priestor. Pre banskoštiavnické domy je však typické aj niečo iné: väčšina z nich (aj tie na námestí) má vo dvore štôľňu vyhlbenú do svahu. V štôľni či pivnici sa spravidla nachádzali aj studne. Tie s tečúcou vodou stáli do konca 19. storočia pred domami na námestí a v hlavných uliciach. Dnes niekoľko z nich môžete vidieť v múzeu na Starom zámku. Námestie bolo vydláždené mačacími hlavami, dnešnú podobu (s čadičovými kockami) má od polovice 20. storočia. Námestie svätej Trojice bolo nielen miestom, kde žili tí najbohatší obyvatelia mesta, ale aj miestom zhromaždení obyvateľstva. Prijímania návštev, javiskom pre slávnosti, politické vystúpenia, jarmoky či verejné tržny. Tradičné trhy sa tu konali až do

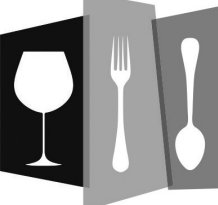
polovice 20. storočia. Stánky predajcov sa vtedy rozprestierali od kostola svätej Kataríny až po Evanjelické lýceum. Bolo priestorom, kde odznievali príhovory a konali sa okázalé vystúpenia. Tie najhonosnejšie súviseli s návštevami členov panovníckeho rodu Habsburgovcov. Do polovice 19. storočia Banskú Štiavnicu postupne navštívili cisár František I. Lotrinský (1751), jeho synovia Jozef a Leopold a nastávajúci švagor Albert Saský (1764), arciknieža Maximilián (1777), cisár Jozef II. (1783), Leopoldov syn Jozef, uhorský palatín (dvakrát: 1798, 1822), uhorský miestodržiteľ Štefan (1847). Do mesta tiež prišli korunný princ Ferdinand (1811), arciknieža František Karol (1821) a v roku 1852 cisár František Jozef I. za sprievodu arcikniežat Albrechta a Ernesta. Námestie má zvláštny, nepravidelný tvar, celkovú dĺžku 325 metrov a výškový rozdiel takmer 35 metrov. Dominuje mu súsošie svätej Trojice umiestnené v jeho centrálnej časti, rozsahom najväčšie sochárske dielo v meste. Bolo postavené v rokoch 1755 - 1764 na pamiatku utišenia morovej epidémie. Projektantom bol Dionýz Stanetti, sochárske práce realizoval kamenársky majster Karol Holzknecht.

Sergej Protopopov: Námestie svätej Trojice. Fotografia - pohľadnica, 1930. Súkromná zbierka.

Východná strana Námestia svätej Trojice - Horného ríngu v Banskej Štiavnici s uvedením mien majiteľov domov. Polovica 18. storočia. Zdroj: MV SR, SNA, špecializované pracovisko SBA, fond HKG VI., Inv. č. 670.

BLACK M

PIZZERIA - REŠTAURÁCIA - BAR

Príďte si posediť do príjemného prostredia priamo v srdci starobylého mesta. Ponúkame: domácu kuchyňu, skvelú pizzu, denné menu. Donášková služba na jedlá a pizze. Letná terasa.

www.blackm.sk

Námestie sv. Trojice 2, Banská Štiavnica

Kontakt: 045 6920202, 0904 180588

Významné návštevy Banskej Štiavnice

„V ten istý večer zhromaždil sa na námestí veľký zástup baníkov, držiacich kahance v rukách. Zo svojich radov vyslali zástupcov ku kráľovi, aby mu darovali kladivo a klin, čiže železko, čo sú nástroje, ktoré oni používajú pri práci v bani a ktoré sú symbolom ich povolania. Tento obrad bol istým druhom holdu, ktorý prejavili kráľovi“.

Uvedený citát je spomienkou princa Leopolda (budúceho toskánskeho veľkoveľkova a po smrti brata Jozefa, cisára a kráľa Leopolda II.) na prijatie, ktorého sa významní návštevníci dočkali na banskoštiavnickom centrálnom námestí počas ich návštevy v roku 1764. Stredoslovenská banská oblasť patrila v minulosti k najvýznamnejším hospodárskym centráom Habsburskej monarchie. Vďaka baniam či presnejšie výskytu drahých kovov – zlata, striebra a medi bolo toto územie aj častým cieľom návštev významných osôb, medzi nimi aj zástupcov panovníckeho dvora, teda tých, ktorí rozhodovali o hospodárskom smerovaní štátu. Panovnícke návštevy patrili medzi najvýznamnejšie udalosti v dejinách mesta.

Pred príchodom vzácnych hostí sa meštianske domy menili na barokové paláce, v Banskej Štiavnici sa zmenilo celé Námestie svätej Trojice – niekdajší Horný rínek. Zvonku aj zvnútra. Opravovali sa fasády, strechy, vymetali a kontrolovali aj komíny. Samozrejme bolo treba dať do poriadku cesty, mosty a prievozy, po ktorých sa mali presúvať návštevníci, opraviť zábradlia, lavice, osvetlenie, vyčistiť ulice. V roku 1751, keď zavítal do Banskej Štiavnice (a tiež do Kremnice) manžel cisárovnej Márie Terézie, František Štefan Lotrinský, svoju podobu zmenili aj mestské brány. Jedna z tých, čo už stáli, bola upravená v módnom barokovom slohu (Piarská), ďalšie k nej pribudli – aspoň ako makety po dobu návštevy. Na uvítací ceremoniál slúžili špecifické, triumfálne brány – slávobrány zložené z drevenej konštrukcie obťahnutej plátnom s barokovou maľbou. Mali impozantné rozmery – prešiel pod nimi jazdec na koni i koči! V Banskej Štiavnici boli pred budovou Kammerhofu aj pred radnicou.

Pre hostí sa šili banické uniformy a slávnostné fáracie plášte, majstri umeleckých remesiel chystali dary, v mincovniach razili pamätne mince. Chystalo sa ubytovanie, občerstvenie, nacvičoval zaujímavý a najmä honosný program. V ňom nemohlo chýbať dôstojné a veľkolepé uvítanie, rovnako aj slávnostný sprievod – väčšinou aj s fákľami.

Na jedálnom lístku nesmelo chýbať nič. Doslovne. Od vodných živočíchov – rôznych rýb a rakov, cez jelene, srny, daniely, prasce, voly, kozľatá a zajace až po vtáctvo (sliepky, holuby, jarabice, čvikoty, hlucháne, tetovy, kapúny, morky, kačice, husi), u niektorých druhov aj vajíčka. Samozrejme, domáce aj cudzokrajné ovocie a zelenina, spomedzi nápojov pivo, kvalitné biele a červené stolové víno či francúzsky koňak.

Ešte počas návštev, alebo krátko po nich, sa stavali pamätníky, pomenúvali aj banské prevádzky či významné stavby. Pre cisárske návštevy zhotovil banskoštiavnický krajčírsky majster Juraj Himmelreich jednorazové fáracie plášte. K uniformám patrili aj vysoké valcovité čiapky zo zeleného zamatu a banický fokoš (stavovská palica s banickým reliéfom na kovovej rukoväti).

Pri príležitosti návštev bolo vyrobené množstvo pamätných mincí a medailí, ktorými boli obdarováni účastníci pamätných návštev: od komorských grófov a banských úradníkov až po baníkov stojacich v špalieri. V Hellenbachovom dome, kde boli príslušníci panovníckeho dvora ubytovaní (v roku 1751 aj v roku 1764) boli na čelnej fasáde osadené pamätne tabule.

V zbierkach múzei v Banskej Štiavnici, Banskej Bystrici a Kremnici sa dodnes zachovali vzácne pamiatky – autentické predmety pochádzajúce z návštev korunovaných hláv. V Banskej Štiavnici sú slávnostné fáracie plášte pre cisára a princov, železka a kladivá, ktorými odbili zlato-striebornú rudu, návrhy slávobrán, portréty, pamätne tabule a reliéfy. Patria medzi najvzácnejšie zbierky Slovenského banského múzea.

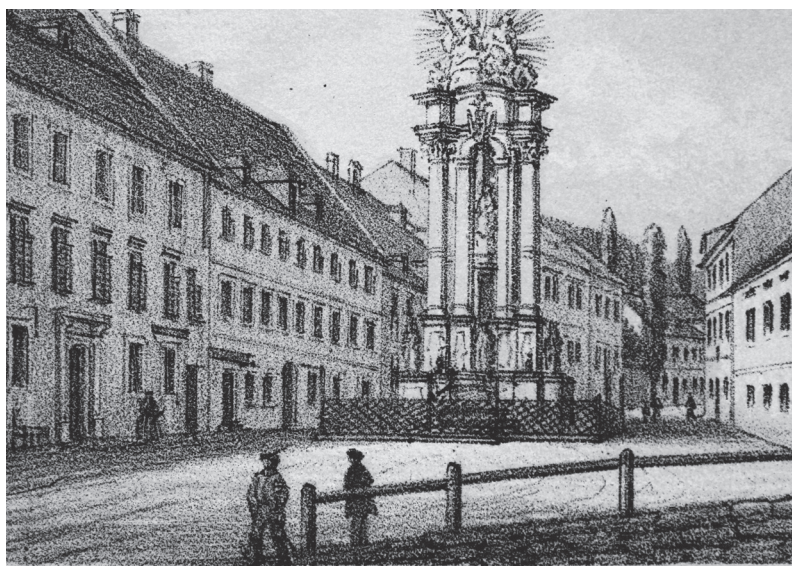

Fárací plášť, čiapka, ošliador a fokoš vyhotovené pre cisára Františka Štefana Lotrinského v roku 1751 pri príležitosti návštevy bani v Banskej Štiavnici. Zo zbierky SBM.

Anton Schmidt: Návrh slávobrány pri príležitosti príchodu Františka Lotrinského do Banskej Štiavnice. 1751. Zo zbierky SBM.

Morový stĺp so súsoším svätej Trojice

Der Oberring n.d. Dreifaltigkeitssäule.

Námestie svätej Trojice. Litografia, druhá polovica 19. storočia. Zo zbierky SBM.

Poukončení morovej epidémie sa mesto, Banská komora, jezuiti a Bratská pokladnica zaviazali postaviť morové súsošie zasvätené svätej Trojici. Stalo

sa tak v rokoch 1712 – 1713. Po návšteve cisára Františka Lotrinského v roku 1751 sa mesto rozhodlo súsošie prestavať. Výsledkom bola monumentálna

stĺpová architektúra stojaca na mohutnom kamennom podstavci. V jej dolnej časti je umiestnených sedem plastik patrónov proti moru a patrónov baníkov: svätý Jozef Kalazanský, svätý Šebastián, svätý František Xavierský, svätá Katarína, svätý Rochus, svätá Barbora a svätá Rozália. Medzi stĺpmi, v priestore pod baldachýnom, je umiestnená na oblakoch stojaca socha Immaculaty obľetovaná anjelmi. Nad ňou, na baldachýne spočíva súsošie svätej Trojice. V hornej časti stĺpu sú tri medené erby donátorov stavby: mesta Banskej Štiavnice, Banskej komory a namiesto Bratskej pokladnice je Lotrinsko-Habsburský erb. Po rekonštrukcii súsošia v roku 1981 boli originály kamenných plastik patrónov nainštalované v stálnej expozícii na Starom zámku.

Joergesov dom - renesančný palác so štôľňou Sabína v nádvorí

Väčšina banskoštiavnických domov má svoje meno podľa niektorého bývalého majiteľa či nájomcu. Pod ním si dom žije svoj život, hoci dotýčný už dávno spočinul v zemi. Renesančný palác s priestraným nádvorím, ktorý dnes poznáme ako Joergesov dom, bol postavený v prvej polovici 16. storočia. Jeho prizemná časť ústí do banskej štôľne. Podobne je tomu u väčšiny domov na Námestí sv. Trojice. V štôľni pomenovanej Sabína nájdeme stopy po ručnom dobývaní pomocou kladiva a železka, čo svedčí o tom, že je to naozaj staré banské dielo. Na začiatku 19. storočia dom patrila banskému lekárovi Jánovi Michalovi Hainrichovi, ktorý sa narodil v roku 1761 v Banskej Bystrici. V roku 1787 absolvoval lekársku fakultu viedenskej univerzity a od leta 1792 pôsobil ako riadny prvý banský fyzikus so sídlom v Banskej Štiavnici. V tejto funkcii bol v banskoštiavnickom banskom obvode až do roku 1833, teda vyše štyridsať rokov. Skúmal choroby rozšírené u baníkov, hľadal príčiny ich vzniku, bojoval za zlepšenie stavu zdravotnej starostlivosti, študoval vplyvy liečivých minerálnych prameňov na ľudské zdravie. V roku 1832 mu bol udelený titul kráľovského radcu – začal používať predikát von. Ján Michal Hainrich liečil

banských robotníkov, ale rovnako aj významné osobnosti Banskej Štiavnice.

Dnes zaužívané meno domu odkazuje na iného majiteľa, presnejšie na rodinu – Joergesovcov. August Fridrich Joerges – knihkupec a tlačiar založil banskoštiavnickú vetvu rodiny. Od roku 1859 bol v Banskej Štiavnici knihkupcom, od roku 1871 majiteľom knižnice a tlačiarne. Zakúpil moderné tlačiarenské stroje a rozvinul bohatú vydavateľskú činnosť. Po jeho smrti viedla v dome na Námestí sv. Trojice (dnes známom ako Joergesov) rodinný podnik vdova Henrieta a syn August, po ňom v roku 1928 ho zdedil syn Elemír. Podnik zanikol v roku 1949. V šesťdesiatych rokoch 20. storočia v Joergesovom dome býval

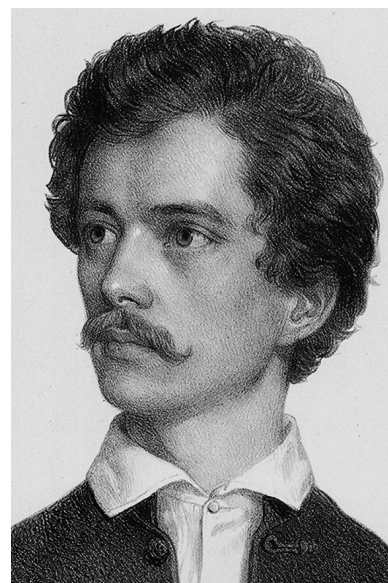
stredoškolský učiteľ Jozef Vášáry – známy najmä ako ľudový rozprávač a prvý interpret postavy štiavnického Nácka. Jozef Vášáry sa narodil v Banskej Štiavnici v roku 1915. Tu absolvoval základné a v roku 1936 aj stredoškolské štúdium, neskôr externe študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pôsobil na viacerých miestach, v rodnom meste v Štátnom učiteľskom ústave a v Strednej priemyselnej škole chemickej. Od roku 1970 bol riaditeľom Strednej ekonomickej školy v Bratislave. Jozefa Vášáryho preslávila najmä postava baníka Nácka, ktorého príbehy a anekdoty zo života baníkov popularizovali kultúru banskoštiavnického regiónu. V rokoch 1953 – 1973 vystupoval ako ľudový rozprávač v estrádnych programoch vysielaných aj v rozhlase i televízii, na kultúrno-spoločenských podujatiach absolvoval viac než tisíc vystúpení. Bol tvorcom a prvým interpretom štiavnického Nácka, štafetu po ňom prevzal Jozef Osvald. Jozef Vášáry zostavil aj jazykovedno-etnografický slovník *Nárečie banskoštiavnické*.

Ďakujeme kaviarni **GAVALIER** za láskavé zapožičanie priestorov štôľne Sabína.

AND n.o.

Andrej Sládkovič

Sándor Petőfi

Evanjelické lýceum

Predchodcom banskoštiavnického evanjelického lýcea bola evanjelická vyššia škola založená v roku 1587. Od roku 1808 bola škola povýšená na dištriktuálne gymnázium. Dnešná budova lýcea bola postavená v roku 1830. V rokoch 1838 – 1839 navštevoval Lýceum maďarský romantický, revolučný básnik Alexander Petrovics, známy pod menom Sándor Petőfi. V tunajšom maďarskom literárnom krúžku prednášal svoje prvé básne. Zakrátko, vo februári 1839 zo školy odišiel. Neskôr, v rokoch 1863 – 1866 na Lýceu študoval ďalší veľikán maďarskej literatúry: prozaik Koloman Mikszáth. Spisovateľ, publicista, predstaviteľ

kritického realizmu. Spomedzi viacerých významných osobností slovenskej kultúry, ktoré pôsobili na Lýceu vynikali Ján Severín, Martin Hamaliar, Matej Ševrlay, Daniel Lichard, Pavol Dobšínský. Známy je tiež fakt, že školu navštevoval aj významný slovenský básnik Andrej Braxatoris Sládkovič. Na Lýceu študoval v rokoch 1832 – 1838 a 1839 – 1840. V roku 1847 bol v banskoštiavnickom evanjelickom chráme bol ordinovaný za kňaza. Počas svojho štúdia bol Sládkovič domácim učiteľom v rodine Jána Pischla. Tu spoznal jeho dcéru Máriu, ktorá sa mu stala múzou a podnetom k napísaniu rozsiahlej básnickej skladby Marina.

REŠTAURÁCIA MATEJ

Zážitok z výborného jedla, skvelé regionálne vína z okolia Banskej Štiavnice, výborné pivo

Akademická ulica 4

Cafe, cocktails, terasa, priamo na námestí
Námestie svätej Trojice, Banská Štiavnica

Záhadné delo na Starom zámku

Ivan Ladziarsky: Delo počas priprav salamandrového sprievodu. Druhá polovica 20. storočia. Súkromná zbierka.

V múzeách sa nachádzajú aj predmety, o ktorých funkcii a využití sa nám dnes ani nesníva. Na banskoštiavnickom Starom zámku minimálne jeden takýto záhadný predmet je. Podobá sa na delo, má dve kolesá, lafetu, dlhú hlavň – aj keď trochu netypickú, v tvare kužeľa. Autorom a zhotoviteľom zvláštneho zariadenia bol Július Szokol. Spomenutý predmet je skutočne delo, ale nie hocijaké! Je označované aj ako poveterné delo či banský kanónik. Nie je známe, kedy sa dostalo do banskoštiavnického Mestského múzea. Ale je tam dodnes a stále budí záujem u návštevníkov. Záhadné delo bolo určené na rozháňanie mrakov. Vďaka výstrelom z neho sa malo predísť dažďu alebo sneženiu a iným poveternostným neprijemnostiam. Jeho druhá, nemej dôležitá funkcia bola, že pri rôznych slávnostiach nahrádzalo mažiare. Používali ho banskoštiavnickí akademici – študen-

ti tunajšej Baníckej a lesníckej vysokej školy počas svojich pravidelných pochodov a sprievodov mestom. Na fotografii z roku 1905 vidíme banskoštiavnické delo práve v takejto situácii. V rokoch 1934 – 1938 bolo delo vydané mestu, aby v prípade potreby poslúžilo pri protiletectkej obrane. Neskôr, od roku 1949 opäť slúžilo zábavným účelom – v salamandrových sprievodoch. Takzvaný banský kanónik si od múzea zapožičiaval organizátor sprievodov – podnik Rudné Bane. Aby sa predišlo prípadnému poškodeniu vzácneho predmetu, bola vyrobená jeho verná replika. Záhadné delo je teda poplašné delo, ktorým sa zvyklo strieľať pred búrkou (na upozornenie obyvateľstva na blížiacu sa poveternostnú riziko) a tiež poplašné delo, ktorým sa strieľalo počas osláv a sprievodov. Pre mnohých záhada, nad ktorou si lámú hlavu, keďže pri nej nie je žiadny text s vysvetlením.

Delo na rozháňanie oblakov počas sprievodu mestom. Okolo roku 1910. Zo zbierky SBM.

Na mieste dnešného Pomníka padlým, v parku oproti ústiu štólne Glanzenberg, sa od roku 1899 nachádzal pomník maďarského domobranca – honvéda. Bol odhalený pri príležitosti päťdesiateho výročia revolúcie v rokoch 1848 – 1849, v súvislosti s uhorskými milénárnymi oslavami. Socha v nadživotnej veľkosti vyrobená z bronzu, vysoká približne 285 cm, bola postavená na masívnom kamennom podstavci. Autorom jej návrhu je András Tóth.

V roku 1928 vznikla myšlienka sochu honvéda ponechať na jej pôvodnom mieste a celý pomník rozšíriť o pamätnú tabuľu venovanú zakladateľom ČSR. Tento návrh len ťažko mohol nájsť podporu a o ďalšom osude pomníka, resp. jeho odstránení z verejného priestoru sa začalo intenzívnejšie diskutovať. V roku 1933 bola socha aj s podstavcom rozobratá a premiestnená do dvora Mestského a župného múzea, o čom informoval Okresný úrad vtedajší riaditeľ múzea Vojtech Baker.

V areáli Starého zámku sa pomník nachádza dodnes. Menilo sa len miesto kde stál. Socha bola najprv v severozápadnej bašte opevnenia zámku, po rekonštrukcii v roku 2002 bola premiestnená na dnešné miesto pod Severnou vežou.

Pomník bol viackrát a najmä v rôznych spoločensko-politických situáciách v centre pozornosti. V čase postavenia bol symbolom maďarského národného vlastenectva. Po zmene politických pomerov mohlo dôjsť k jeho zničeniu, čo sa ale nestalo. Pomník ostal zachovaný s nálepkou muzeálny predmet – historický artefakt. Napriek tomu sa socha nevyhla „zraneniu“. Počas druhej svetovej vojny ju poškodili strely zo samopalu a bola odlomená čepeľ šable. V roku 1949 sa zrodil návrh, bronzovú sochu honvéda roztažiť. Materiál mal byť použitý na výrobu amfory pre plánovaný Pomník padlým. Predstavitelia múzea boli proti takémuto riešeniu a navrhovali sochu darovať do Maďarska, pre účely osláv stého výročia revolúcie. Vtedajší riaditeľ múzea Jozef Gindl sa ju snažil diplomatickou cestou využiť na získanie zbierok odvezených v roku 1918. V decembri 1918 boli na príkaz uhorského ministerstva vnútra a s podporou hlavného mestského notára Františka Vörösa prevezené najcennejšie muzeálne a archívne zbierkové predmety z Banskej Štiavnice do Národného múzea v Budapešti. Zoznam odvezených predmetov je dlhý. Obsahuje až 186 položiek zbierkových predmetov a 49 položiek prevažne rôznych listín. Pod niektorými položkami sa nachádza aj viac predmetov. Práve socha

Pomník domobranca honvéda v Banskej Štiavnici

Pomník honvéda v Banskej Štiavnici. Pohľadnica, okolo roku 1915. Vydavateľ: Július Grohmann. Súkromná zbierka

mala zohrať dôležitú úlohu pri rokovaniach s maďarskou stranou o ich vrátení. Plánovaný zámer sa však nepodarilo realizovať a pomník ktorého súčasťou je aj socha ostal na Starom zámku. V roku 2002 bola socha honvéda z iniciatívy a vďaka finančnej podpore členov prezidia Maďarskej baníckej a hutníckej spoločnosti reštaurovaná a následne inštalovaná na dnešné miesto. V dôstojnej podobe – ako muzeálny exponát. Pre niektorých návštevníkov areálu zámku je príslušnosť vojaka s vytasenou šablou hádankou, pre maďarských turistov je socha kultovým miestom, organizovane

sa pri nej stretávajú najmä v marci – pri výročí revolučných udalostí. Pomník je prezentovaný v zjednodušenej podobe. Už po prevoze v roku 1933 boli jeho kamenné časti uložené pri severnej stene citadely. Ani dnes nestojí na pôvodnom podstavci zloženom z viacerých opracovaných kamenných blokov. Jednotlivé diely podstavca sú uložené pred objektom Starého zámku. Ostatné časti: bronzová tabuľa a zábradlie z kamenných stĺpkov a reťaz sú uložené v múzeu. Socha honvéda je najväčšia odliata bronzová plastika v banskoštiavnickom regióne.

MEGA

STAROŽITNOSTI

NAJVÄČŠÍ VÝBER STAROŽITNOSTÍ NA INTERNETE

Originálne starožitnosti, štýlový Nábytok a svetidlá, Umenie, Design, Retro... viac než 6000 položiek + garancia kvality a pravosti.

Kamenné predajne: Andreja Sládkoviča 1, Banská Štiavnica
SNP 23, Zvolenská Slatina
Kontakty: 0908 907 560, 0908 964 003
www.megastarožitnosti.sk info@megastarožitnosti.sk

Banská Štiavnica - mesto cintorínov

Kalvária, Nový zámok, Piariska brána, kostol Panny Márie Snežnej. Pohľadnica, okolo roku 1920, vydavateľ: Július Grohmann. Súkromná zbierka.

Súčasná štatistika hovorí: v Banskej Štiavnici a jej miestnych častiach Štefultov a Banky je spolu štrnásť cintorínov. Šesť z nich je na Frauenbergu, resp. v okolí Piarскеj brány, Nového zámku a Klopačky, tri na Zvonovom vršku oproti Tabakovej továrni. Tri sú v miestnej časti Štefultov a dva na Bankách. Desať cintorínov je funkčných, teda sa na nich pochováva, štyri sú už nefunkčné. Desať je rímskokatolíckych, päť evanjelických augsburského vyznania, jeden židovský. Dva

cintoríny sú spoločné, inak povedané rozdelené podľa náboženskej príslušnosti na dve časti. Najstarší cintorín v meste bol pri farskom kostole Panny Márie (dnes Starý zámok). Vznikol približne na začiatku 13. storočia. Pre účely pochovávania bola v blízkosti farského kostola postavená aj pohrebná kaplnka – karner svätého Michala. Je dosť pravdepodobné, že cintoríny menšieho rozsahu sa v tomto období nachádzali aj pri dominikánskom kostole svätého

Mikuláša (dnešnom farskom kostole Nanebovzatia Panny Márie) na východnom okraji mesta a pri kostole svätej Alžbety v juhovýchodnej časti mesta. Neskôr, keď bol farský kostol prebudovaný na vojenskú pevnosť proti nájazdom Turkov, a pri novopostavenom kostole svätej Kataríny v centre mesta nebolo možné zriadiť cintorín, funkciu mestského cintorína prevzal cintorín na Frauenbergu, založený v blízkosti kostola Panny Márie Snežnej. Je to najstarší dodnes fungujúci cin-

torín v Banskej Štiavnici. Ďalší cintorín (rozdelený na katolícku a evanjelickú časť) sa nachádza na úbočí kopca medzi Novým zámkom a cestou k šachte Žigmund. Vedľa neho bol koncom 19. storočia vyčlenený priestor aj pre najmladšie banskoštiavnické pohrebisko – židovský cintorín. Pravdepodobne v druhej polovici 19. storočia vznikol cintorín za Piarskou bránou, nazývaný Panský. Je situovaný za mestskými hradbami, vedľa cesty na Štiavnické Bane. V jeho susedstve, vedľa hornej bašty Piarскеj brány je cintorín Lazaret z konca 19. storočia. S ním susedí evanjelický cintorín nad Klopačkou, založený pravdepodobne začiatkom 19. storočia. Cintoríny v lokalite Zvonový

vršok boli miestom pochovávania obyvateľov z dolnej časti mesta. Pochovávalo sa na nich až do 70. rokov 20. storočia, prestalo sa z dôvodu plánovanej, ale nerealizovanej výstavby cesty. Na banskoštiavnických cintorínoch je pochovaných množstvo známych osobností. Sú tu odborníci z oblasti baníctva, hutníctva, úpravníctva a lesníctva – pedagógovia slávnej Akadémie, ale aj učitelia miestnych stredných škôl, umelci či predstavitelia magistrátu. Nájdeme tu hroby maliarov sitnianskeho kraja Gwerka, Kollára, Augustu, fotografov mesta Protopopova aj Chriena, Sládkovičovu múzu Máriu Pischlovú, príslušníkov mocnej dynastie Kachelmannovcov, vedcov, lekárov a mnohých ďalších...

Sergej Protopopov: Miestna časť Resla a cintoríny na Frauenbergu. Fotografia – pohľadnica, 1930. Zo zbierky SBM.

Slovenské banské múzeum sa predstavuje

**SLOVENSKÉ
BANSKÉ
MÚZEUM**

Medzi špecializované múzea Slovenska, ktorých charakter zbierok prekračuje hranice našej krajiny, patrí Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici. Od roku 1999 je v zriaďovateľskej pôsobnosti rezortu MŽP SR ako jeho príspevková organizácia.

Slovenské banské múzeum okrem správy 7 expozícií v Banskej Štiavnici a 1 v Handlovej sa už od roku 1998 intenzívne venuje zvyšovaniu povedomia o banskoštiavnickom regióne, jeho historických tradíciách, ale aj uchovávaniu a prezento-

vaniu hmotného a duchovného dedičstva netradičným spôsobom, a to pod hlavičkou projektu Škola v múzeu. Jednotlivé aktivity projektu sa realizujú formou tvorivých dielní, kurzov, prezentácií, podujatí výstav z environmentálnou tematikou, ale aj prostredníctvom interaktívnych prehliadok.

Múzeum svojim návštevníkom ponúka každoročne bohatú škálu podujatí a nebude to inak ani v Letnej turistickej sezóne 2019. Z ponuky vyberáme: Letné tvorivé dielne v Dielničke, Špeciálne stredy pre rodiny s deťmi v expozícii Baníctvo na Slovensku – Kammerhof, Haraburdy alebo bazár nepotrebných vecí, Noci z nového zámku, či bohatú ponuku výstav v Galérii Jozefa Kollára.

Všetky informácie nájdete na stránke www.muzeumbs.sk alebo v profile www.facebook.com/slovenskebankemuzeum/

EXPOZÍCIE

Starý zámok

staryzamok@muzeumbs.sk, 045/694 94 72

Nový zámok

novyzamok@muzeumbs.sk, 045/ 691 15 43, 0918 990 451

Banské múzeum v prírode

skanzen@muzeumbs.sk, 045/691 29 71

Kammerhof – Baníctvo na Slovensku

hramesa@muzeumbs.sk, 045/694 94 18, 0918 990 450

Berggericht – Mineralogická expozícia

mineralog@muzeumbs.sk, 045/692 05 35

Galéria Jozefa Kollára

galeria@muzeumbs.sk, 045/691 34 31, 0918 990 449

Dedičná štôlna Glanzenberg

infobs@muzeumbs.sk, 045/692 05 35

Expozícia uhol'ného baníctva na Slovensku, Handlová

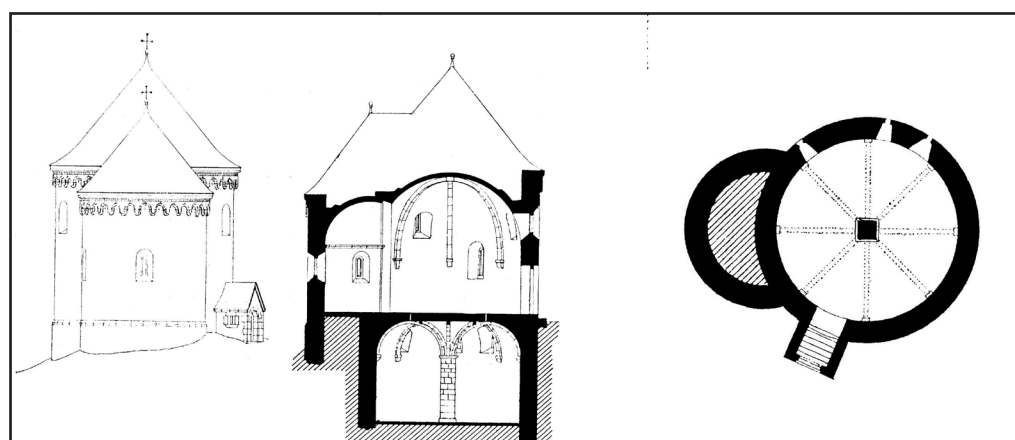
sbm.handlova@muzeumbs.sk, 0903 411 011

Starý zámek - kamenná kronika mesta

O Starom zámku zvykneme hovoriť ako o kamennej kronike mesta. Dominantou dnešného areálu je bývalý farský kostol Panny Márie, pôvodne mohutná trojlod'ová bazilika z prvej polovice 13. storočia. Keď bol ešte kostol kostolom, spolu s ním sa na sakrálnu účely používala aj vedľa stojaca pohrebna kaplnka svätého Michala - karner. Oba objekty patria k najstarším stavebným pamiatkam v Banskej Štiavnici. Dvojpodlažný karner má kruhový pôdorys a dve oddelené časti. Spodná, zapustená v zemi s priestorom zaklenutým valenou rebrovou klenbou, v strede dosadajúcou na štvorhranný pilier, bola kostnicou - miestom na ukladanie kostrových pozostatkov. Horná časť sa skladá z lode kruhového tvaru a polkruhovej apsidy. Priestor, pôvodne zaklenutý na šesť rebier na konzolách (zachovali sa už len konzoly) bol využívaný na obradné účely. Počas prestavby kostola bol vyzdobený nástennými maľbami. Delová polbašta strážiaca vstup do mestského hradu bola pristavaná ku karneru v prvej polovici 16. storočia - v čase premeny celého areálu na pevnosť. Prestavba sa podpísala na vzhľade karnera a znamenala aj koniec jeho dovtedajšieho použitia na sakrálnu účely - bola začlenená do opevnenia. Na vzácnej stavbe si vynútila zakrytie pôvodných okien, vyrazenie otvoru na strieľňu, nové dvere i zbúranie klenby.

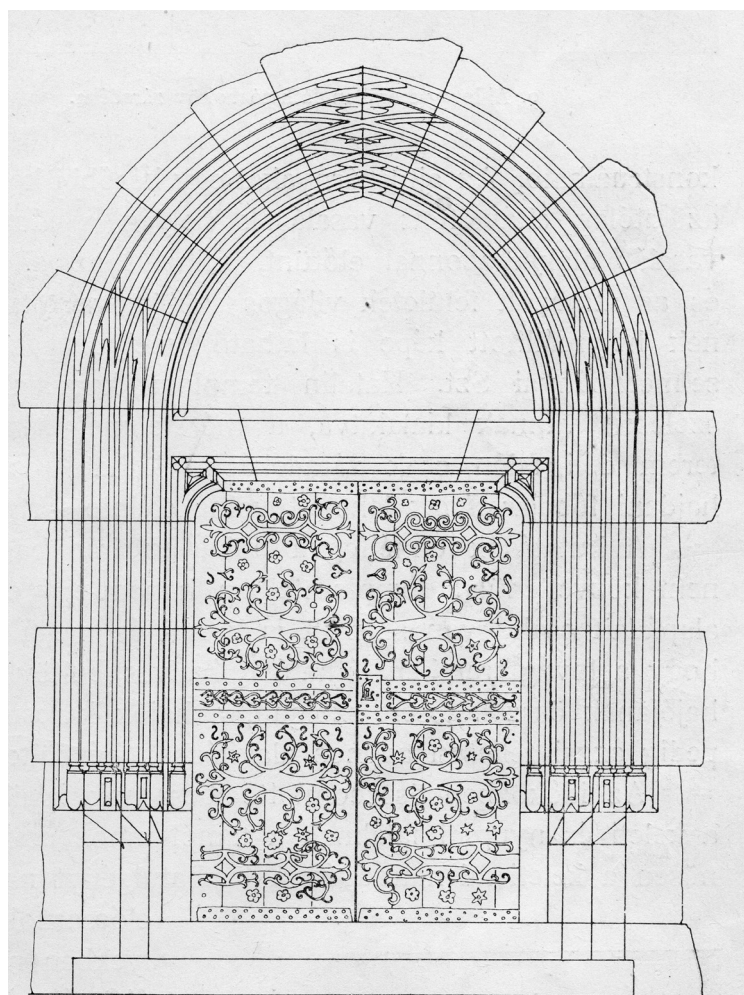
Po strate svojej funkcie v obrannom systéme mesta bol Starý zámok využívaný na iné - rôzne účely. Koncom 19. storočia sa začali z podnetu mešťanostu Alexandra Goldbrunnera v jeho priestoroch zhromažďovať exponáty (numizmatické, národopisné, historické a archeologické zbierkové predmety). Vyvrcholením tejto činnosti bolo otvorenie Mestského múzea v roku 1900. Aj karner bol v rámci priprav areálu na muzeálne účely prispôsobený - okrem iného bolo z jeho útrob vyvezených niekoľko senných vozov kostrových pozostatkov.

Dvere z kostola Panny Márie na Starom zámku. Vyrobené z dubového dreva, datované do prvej tretiny 16. storočia. Pôvodná kovaná výzdoba dverí sa nezachovala. Jej podobu vidíme na nákrese. Zdroj: LUX, K. A. Selmeczbányai Óvár. Budapest: A. Franklin - Társulat Nyomása, 1914. 42 p.

Karner - pohrebna kaplnka svätého Michala. Nákras objektu. Zdroj: LUX, K. A. Selmeczbányai Óvár. Budapest : A Franklin-Társulat Nyomása, 1914. 42 p.

Pôvodný farský Kostol Panny Márie, vybudovaný v prvej tretine 13. storočia bol v rokoch 1497 - 1515 prestavaný na trojlod'ový halový chrám. Zanedlho, v rokoch 1546 - 1559 bol z dôvodu potreby rýchleho vybudovania protitureckej pevnosti upravený v renesančnom slohu. Boli odstránené klenby trojlodia a presbytéria, zamurovaný triumfálny oblúk a celý oporný systém bol prekrytý zosilneným obvodovým murivom. V priestore hlavnej lode vzniklo vnútorné nádvorie. Na nárožiach objektu pribudli kruhové pozorovacie vežičky, ktoré dodnes vytvárajú typickú siluetu Starého zámku. Starý zámok na peroskesbe Fridricha Höniga z roku 1844. Zo zbierky SBM.

Karner - súčasná podoba objektu. Foto: Katarína Patschová. Fotoarchív SBM.

Mária Pischlová-Gerzsöová
*8. IX. 1820 – †22. V. 1899

Rodená Štiavničanka, dcéra garbiarskeho majstra a meštana Pavla Pischla, neskôr manželka medovníkárkeho a voskárkeho majstra Juraja Gerzsöa, ale najmä veľká múza a nenaplnená láska básnika Andreja Braxatorisa Sládkoviča, ktorý bol počas štúdia na Evanjelickom lýceu (1839) jej domácim učiteľom. Mladá Mária sa mu stala podnetom k napísaniu rozsiahlej básnickej skladby *Marína*. Tento klenot slovenskej ľubostnej poézie je najznámejšou pamiatkou na lásku medzi dvoma mladými ľuďmi v našej krajine. Mária Pischlová bola vychovaná v národnom duchu, zapájala sa do slovenského kultúrneho života v Banskej Štiavnici. Bola aktívnou podporovateľkou svetských a cirkevných dobročinných spolkov. Manželia Gerzsöovci mali spolu päť detí. S výnimkou syna Karola ich Mária všetky prežila. Zomrela v máji 1899 vo veku nedožitých 79 rokov. Pochovaná je v rodinnej hrobke spolu so svojím manželom, nevestou Lužou a synom Jánom v evanjelickom cintoríne za Klopačkou.

V roku 1969 bol z iniciatívy banskoštiavnického odboru Maticeslovenskej vedľa Gerzsöovského hrobu postavený pamätný náhrobný kameň venovaný Márii Pischlovej – Sládkovičovej Maríne.

Andrej Kmeť

*19. XI. 1841 – †16. II. 1908

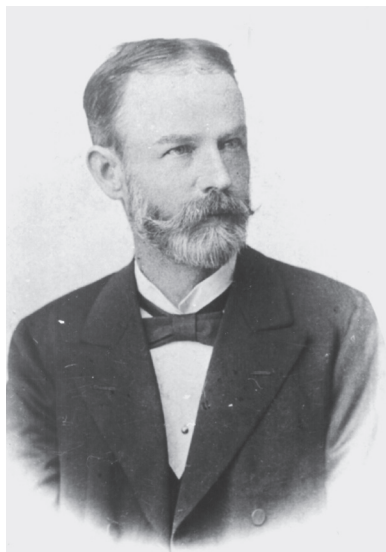

Narodil sa ako syn dedinského kováča v Bzenici ako najmladší z ôsmich detí. Už na piaristickom gymnáziu v Banskej Štiavnici sa prejavila jeho životná záľuba – botanika. Po štúdiu teológie v Ostrihome, pôsobil ako kaplán v Senohrade, neskôr bol farár v Krnišove. V období rokov

1878 až 1905 pôsobil v Prenčove. Aj keď nemal odborné vzdelanie, bol jeden z prvých slovenských vzdelancov, ktorý sa systematicky venoval archeológii. Jeho súčasníci ho nazývali slovenský Schliemann. Pri svojich výskumoch v Beši vykopal a zachránil kostru mamuta. Okrem archeológie sa venoval aj folkloristike. Už ako študent vydal zbierku vianočných ľudových piesní, počas kňazskej činnosti zapisoval ľudové povesti a rozprávky, skúmal zvyky, obyčaje, zbieral výšivky a čipky, ktoré propagoval doma i v zahraničí. V rokoch 1873 – 1895 zorganizoval expozíciu výšiviek z Hon-tu na svetovej výstave vo Viedni, výstavu slovenských čipiek na Národopisej výstave česko-slovenskej v Prahe i na svetovej výstave ženských prác v Paríži. V roku 1904 bol na slovanskej výstave v USA. V roku 1910 bol iniciátorom založenia účastinnej spoločnosti Lipa v Martine a Výšivkárkeho družstva v Skalici. V oblasti geológie, mineralógie, paleontológie spolupracoval s profesormi Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici. Našiel viacero nových druhov rastlín, preto podľa neho pomenovali okolo 40 rastlín, najmä ruží a húb. Andrej Kmeť zostavil herbár, ktorý obsahuje 72 tisíc položiek, z toho 39 tisíc vyšších rastlín (okolo 6 tisíc ruží) a 33 tisíc nižších rastlín (25 tisíc húb a slizoviek). Sústredil zbierku semien obsahujúcu 1 733 vzoriek patriacich k 516 rodom. Herbár je uložený v Slovenskom národnom múzeu. Písal aj popularizačné brožúrky a články do slovenských časopisov (Obzor, Katolícke noviny, Národné noviny, Orol, Národný hlásnik) i zahraničných periodík. Bojoval proti alkoholizmu, založil školskú štepičnicu, cirkevnú knižnicu, čitateľský spolok, roľnícku technickú a hospodársku knižnicu či ovocinársky spolok. Od roku 1906 až do smrti žil v Martine, kde je aj pochovaný.

Karol Fizély

*3. VII. 1845 – †3. XI. 1933

Vyštudoval Evanjelické lýceum, ale po vyučení sa za kováča prevzal dielňu svojho otca. Vybudoval z nej podnik, ktorý bol vo svojom odbore najvýznamnejší v meste a jeho okolí. Vyrábala náhrobné kríže, ohrádky na hroby, mreže, zábradlia, filagórie,

OSOBNOSTI

ploty, ale aj barometre, studničné pumpy a telefóny. Spolupracou s profesormi Akadémie pri výrobe akumulátorov prekročil aj hranice krajiny. Výrobkami majstrov kováčov je dodnes ozdobená celá Banská Štiavnica – vidíme ich v uliciach, na domoch i v Botanickej záhrade. Väčšina z nich pochádza z dielne Karola Fizélyho. Sú zhotovené v novobarokovom, novorenesančnom alebo secesnom štýle a majú vysokú umeleckú a remeselnú úroveň. V Severnej bašte Starého zámku je inštalovaná expozícia funkčnej vyhne, výrobkov podkúvačov, umeleckých kováčov a zámočníkov. V jej blízkosti je vystavená kolekcia kovaných a liatinových krížov zozbieraných z banskoštiavnických cintorínov.

Karol Fizély bol váženým občanom, cirkevným funkcionárom, zručným remeselníkom a úspešným podnikateľom. Zomrel v roku 1933, vlastnoručne zhotovený kovaný kríž stojí aj nad jeho hrobom na evanjelickom cintoríne za Klopačkou.

Jozef Kollár

*8. III. 1899 – †21. X. 1982

Po troch rokoch štúdia na Piaristickom gymnáziu v Banskej Štiavnici maturoval na Reálnom gymnáziu v Košiciach. Tu navštevoval aj súkromnú školu maliara Elemíra Halásza-Hradila. V rokoch 1920 – 1921 pokračoval vo výtvarnom štúdiu na Akadémii výtvarných umení v Mníchove, následne na Vysokej škole výtvarných umení v Budapešti. Výrazný vplyv na jeho maliarsku tvorbu mali pobyty v maliarskych kolóniách v Makove, Pécsi a Szegede (Maďarsko), ako aj poznanie a vplyv francúzskych impresionistov. V 30. rokoch 20. storočia absolvoval študijné cesty do Talianska a Francúzska, v rokoch 1935 – 1937 bol spoluzakladateľom maliarskej kolónie v Piešťanoch. Od roku 1936 až do smrti trvalo žil a tvoril v Banskej Štiavnici. Banskóštiavnická krajina, mestské pamiatky a obyvatelia sa stali dominantnými témami jeho tvorby. Jozef Kollár počas svojho života vytvoril do tritisíc olejomalieb a dvetisíc kresieb a štúdií. Jeho meno nesie aj jedna z expozícií Slovenského banského

múzea – Galéria Jozefa Kollára, ktorá v rámci stálych expozícií prezentuje aj dielo J. Kollára, umelca, ktorý patril k zakladateľským postavám moderného slovenského maliarstva.

Jozef Horák

*30. I. 1907 – †11. VI. 1974

Študoval na Gymnázium a na Učiteľskom ústave v Banskej Štiavnici. V rokoch 1927 – 1946 bol učiteľom v Tepľej (dnes Podhorie), v rokoch 1948 – 1953 riaditeľom školy vo Svätom Antone, v rokoch 1953 – 1964 v Štefultove. V rokoch 1964 – 1967 pracoval ako učiteľ na Základnej škole v Banskej Štiavnici. Jozef Horák bol mimoriadne plodným spisovateľom, autorom takmer štyroch desiatok kníh beletrie, niekoľkých čítaniek a učebníc. Prvú prácu uverejnil v roku 1927 v miestnom časopise, o desať rokov neskôr knižne debutoval zbierkou povestí *Sitniarsky vatrár*. V roku 1942 vydal trojzväzkový román *Zlaté mesto*. Nasledovali diela *Hudcov vrch*, *Sebechlebskí hudci*, *Hory mlčia*, *Šachty a ďalšie*. V rokoch 1946 – 1948 pôsobil ako ľudovýchový referent Matice slovenskej v Martine. Bol redaktorom časopisu *Slniečko* a edícií *Knižnica Slniečka*, *Most* a *Kvety*.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

ČELKOVÁ, M. Jeho cisársky majestát prichádza. In HERČKO, I. (ed.). *Zborník Slovenského banského múzea 1997*, Slovenské banské múzeum : Banská Štiavnica, roč. XVIII, 1997. s. 211-226. ISBN 80-967846-0-9.

HARVAN, D. – LABUDA, J. Starý a Nový zámok v Banskej Štiavnici – história a súčasnosť. In *Múzeum*, rok 2016, roč. LXII, č. 2, s. 22-25. ISSN 0027-5263.

HARVAN, D. Banické dni v rokoch 1934 – 1936. Východiská – organizácia – priebeh. In LABUDA, J. – HARVAN, D. (eds.). *Argentí fódina 2017* Banská Štiavnica : Slovenské banské múzeum, 2018. s. 120-136. ISBN 978-80-85579-55-0.

KAŠIAROVÁ, E. O niektorých pozoruhodných návštevách a návštevníkoch Banskej Štiavnice. In HERČKO, I. (ed.). *Zborník Slovenského banského múzea 1997*, Slovenské banské múzeum : Banská Štiavnica, roč. XVIII, 1997. s. 43-66. ISBN 80-967846-0-9.

KRCHNÁKOVÁ, L. Zdravotnícka starostlivosť o baníkov v stredoslovenskej banskej oblasti (so zameraním na pôsobenie a prínos Jána Juraja Hoffingera). In LACKO, M. (ed.) *Montánna história 2010*, Slovenská spoločnosť pre sociálne a hospodárske dejiny: Limbach, roč. 3, 2011. s. 24-93. ISBN 978-80-970973-0-1.

LIČNER, M. (ed.) *Banská Štiavnica*. Svedectvo času. Banská Bystrica : Štúdio Harmony, 2002. 256 s. ISBN 80-968547-8-X.

LIČNER, M. (ed.) *Osobnosti Banskej Štiavnice*. Banská Bystrica : Štúdio Harmony, 2006. 239 s. ISBN 80-89151-12-4.

LOVÁSOVÁ, E. Z archívneho a zbierkového materiálu Slovenského banského múzea dokumentujúceho založenie a históriu Mestského múzea na Starom zámku. In LABUDA, J. – MATEJKOVÁ, A. (eds.). *Zborník Slovenského banského múzea 2012*, Slovenské banské múzeum : Banská Štiavnica, roč. XXIII, 2012. s. 104-120. ISBN 978-80-89151-32-5.

LUX, K. *A Selmeczbanai Óvár*. Budapest : A Franklin-Társulat Nyomása, 1914. 42 p.

VOZÁR, J. *Denník princa Leopolda z cesty do stredoslovenských banských miest roku 1764*. 2. vydanie. Banská Štiavnica: Banskóštiavnicko-hodrušský banický spolok, 2014. 192 s. ISBN 978-80-970851-5-5.

VOZÁR, J. *Zlatá kniha banícka*. Das Goldene Bergbuch. Bratislava: Veda, 1983. 264 s.

PRAMENE
MV SR, SNA, špecializované pracovisko SBA, fond HKG VI., Inv. č. 670.

Je "kaviareň plná umenia", ktorá už viac ako 20 rokov ponúka svojim návštevníkom rôznorodý program. Pravidelné koncerty alternatívnej hudby, výstavy slovenských a českých umelcov a umelkyní, diskusie o spoločenských témach, premietania, čítania z kníh, ale aj festivaly a parties.

Nájdete ju na Akademickkej ulici 2, priamo nad Reštauráciou Matej, cez cestu – oproti Farskému kostolu. Strmými schodmi sa dostanete na priedomie kaviarne, ktoré pôsobí ako vystrihnuté z Parížskeho Montmartru. Ukradená Galerije na zábradlí oproti a ružový dom (Štokovec) so sklenenou hviezdou v okne, tvoria nádherné kulisy pre letnú terasu.

Art Cafe, Akademická 2, Banská Štiavnica
tel: +421 904 256 183
email: artcafe@artcafe.sk facebook: www.facebook.com/artcafe.sk
www.artcafe.sk

Dňa 1. 6. 2019 sa v uliciach slobodného kráľovského mesta Banská Štiavnica z doposiaľ nevyjasnených príčin prvýkrát odohral búrlivý pochod hľadačov mestského pokladu z domova i zo zahraničia. Na jeho čele stála Barbora Rösslová, o ktorej pochybných mravoch sa vyjadril ne- jeden Štiavničan. Táto bohatá meštianka vyhlásila po svojej pýche i pýche mesta medzinárodné pátranie. Honba za pokladom sa sústredila na miesta historických artefaktov, akými sú napríklad Námestie sv. Trojice či areál Starého zámku. Ako mimikry sa účastníci sprievodu, zlatokopi a zlatokopky, zamiešali medzi miestnych obyvateľov. Zakaždým sa spolu s nimi pristavili na mieste,

Nečakané odhalenie Strateného groša

o ktorom sa domnievali, že môže ukrývať poklad a odohrali tam dobové scény a komediálne výjavy. Nezastavili sa ani pred zapojením malých detí a psov. Hľadanie pokladu komplikovali meštania a zblúdili turisti či nemiestni hľadači parkovacích miest. Znamenané bolo dokonca aj zjavenie banského ducha, permonika – na dvoch miestach súčasne! Vec preveruje miestny banský úrad. Pravdepodobne šlo o verejnú neorganizovanú skupinu Stratený groš, ktorá spolupracuje so známou organizovanou skupinou vystupu-

júcou pod skratkou AND*. Aktéri sa profesionálne kryli kostýmami a maskami mešťanov, básnikov, ba dokonca aj Náckov, aby nedošlo k odhaleniu ich pravého zámeru. Tým bolo objavenie štiavnického pokladu a dobytie zdrojov mesta. Táto novodobá honba za pokladom sa však na neuverenie miestnych skončila úspešne. Mesto, ktoré ešte nikdy vo svojej histórii nebolo dobyté, sa ani teraz dobyť nepodarilo. Poklad objavili trífalci v miestnom karneri, kde ležala len samotná Barbora Rösslová, ktorej nastala pôrodná

hodinka. Dieťa sa narodilo zdravé a výnimočné čulé. Volá sa Hanka, má 120 cm a 26 kg. Účastníci hľadania pokladu boli natoľko úprimne dojatí, že skončili v miestnej vinotéke, kde sa už o nich postarala domáca obsluha. K zraneniam nedošlo. Značné straty však utrpeli zásoby jedla, vína a suvenírov miestnych podnikateľov. Hľadačky a hľadači poľahky-potážky za asistencie miestnych dobrovoľníkov potrafil do štiavnických ubytovacích zariadení, čím navyše pomohli prelomiť nepravú zvesť o Štiavnici, že „cudzie nechceme, svoje si nedáme“.

Brány mesta zostali otvorené aj po záverečnej. Obyvatelia Štiavnice od radosti zo záchranu mestského pokladu a mesta pred dobytím, pasovali novorodeného človeka za súčasný štiavnický poklad a patričným miestom odkázali, že ľudské zdroje si nedajú. Udalosť jasne vypovedá o súčasnom stave obyvateľov a vizionársky naznačuje jeho celkové znovuzrodenie. Aj keby boli dobyté všetky hmotné poklady mesta, zostane súčasný štiavnický ľudský poklad nedobyť.

Mojmír Bleskovka

(Pozn. šéfredaktorky: za prípadné mystifikácie autora redakčná rada nezodpovedá)

*Ansámbel nepravidelného divadla

Ansámbel nepravidelného divadla (AND) je nezávislé agentúrne divadlo so sídlom v Banskej Štiavnici. Vzniklo v roku 2017 transformáciou z Kremnického divadla v podzemí, ktoré v roku 1981 založilo a 25 rokov organizovalo Festival humoru a satiry Kremnické gagy. Nová generácia tvorcov pod vedením režisérky Jany Mikitkovej našťudovala a tri sezóny (2012 – 2014) uvádzala autorské pouličné pochôdzkové divadlo KREMNICIA NIELEN ZLATÁ alebo Králi, duchovia a blázni. V roku 2016 divadlo založilo a aj v súčasnosti v Banskej Štiavnici organizuje medzinárodný Festival AMPLIÓN – Nový kabaret & pouličné umenie®, ktorý za 3 roky existencie na 10 scénach hosťoval 333 umelcov z 13 krajín sveta a celkom 150 kabaretných a pouličných predstavení, z toho 15 slovenských premiér a 3 špeciálne happenings, uvidelo cca 7 000 divákov. V roku 2017 pripravilo divadlo zážitkovú divadelnú inscenáciu EXKURZIA DO (NE)SLOBODY, ktorú úspešne reprízovalo aj v roku 2018. V roku stého výročia ČSR divadlo našťudovalo tragikomédiu českého autora S.d.Ch. – POSLEDNÁ HUSIČKA – dramatické gastropolitikum v réžii Karla Krála a kabaretnú grotesku pre deti PREČO SA MORKA PRALA S KRÚTOU v réžii Jany Mikitkovej. Členovia AND sú spolutvorcami víťazného projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, na základe ktorého je Mestom kultúry. Stálymi členmi AND sú Dušan Krnáč, Milan Lichý, Ján Fakla, Jana Mikitková a Tomáš Cíger, ktorí na projektoch spolupracujú s externými tvorcami.

ŠTIAVNICA NIELEN STRIEBORNÁ alebo Mešťania, básnici a Náckovia

Jedinou nadějí na obrození umění divadla je pouliční divadlo

Tvorcovia Teatra Nucleo

Inšpirovaní mestom Banská Štiavnica a knihou režiséra Petra Scherhaufera Tzv. pouliční divadlo sa vo svojej práci pokúšame systematicky nachádzať bezprostredný dialóg medzi hercom a divákom a obohatiť tak divadlo pod hrozbou technokratickej kultúry o iný spôsob komunikácie. Toto divadlo má byť workshopom výmyslov a utópií, ktorých darom pre budúcnosť bude zjednotenie ľudí prostredníctvom tvorivosti. A celé sa to má odohrávať na „uliciach sveta“.

Mysteriózna legenda o osude bohatej meštianky Barbory Rösselovej

Putovanie hercov a divákov so živou hudbou, spevom, tancom za károu šťastia na trase Rádnické námestie (Immaculata) – Námestie sv. Trojice – Joergesov dom – Starozámocká ulica – Starý zámok (vnútri okolo areálu)

Potulná herecká skupina Stratený groš: Ludmila Klimková ako Princípalka a Stará Barbora Rösslová • Marian Kološta ako Starý, Gregor Unger, Vavro Rössel, Nácko Vášary, Krčmár a Pavel Kyrmezer • Markéta Dulavová ako Delfína, Mladá Barbora Rösslová, Júlia Capuletová, Marína Pischlová a katka • Jakub Malota ako Dlháň, Volf Seger, Kňaz Jacobius, Ján Michal Hainrich, Rómeo Montec, Andrej Braxatoris Sládkovič a Hasič • Marián Andrišek ako Novinár a Sándor Petőfi • Dušan Krnáč ako Dedo Vševedo, Permoník a Jozef Kollár • Janko Fašánek (alt. Ivana Šavoltová) ako syn Princípalky a Amorko • Hanka Šavoltová ako dcéra Princípalky a Anjelik • Ladislav Bíro ako Andrej Kmeť, Baník a štiavnický ľud • Šárka Mináriková ako Zlatokopka, Trhovnička, Svadobčanka a štiavnický ľud.

Dramaturgia: Ján Fakla • **Scenár a texty piesní:** Ján Fakla & Jana Mikitková • **Scénografia, kostýmy a grafika:** Dušan Krnáč • **Výroba kostýmov:** Iveta Petrikovičová • **Hudba a spev:** kolektív • **Pohybová spolupráca:** Michaela Motlochová • **Videografika:** Lukáš Matejka • **Historické noviny AUSLÁG:** Daniel Harvan • **Réžia:** Jana Mikitková a kol.

Festival AMPLIÓN – Nový kabaret & pouličné umenie®

30. 8. – 1. 9. 2019
CENTRUM BANSKEJ ŠTIAVNICE

Medzinárodný festival nových foriem kabaretného divadla a pouličného umenia v Banskej Štiavnici

www.amplion.eu

Marián ANDRÍSEK (1983)
Pochádza z Nitry, kde začínal v Divadielku na 8mičke a DS Dietta pri ZUŠ Rosinského. Neskôr si zahral v Divadle Pôtoň. Stál pri jeho transformácii z amatérskoho na profesionálny súbor. V tom čase bol prijatý na Akadémiu umení, kde vystudoval herectvo. V akademickom roku 2005/2006 absolvoval ročnú stáž na prestížnej Varšavskej akadémii v odbore bábkové umenie. Počas štúdia herectva hosťoval v BDnR a Štátnej opere v Banskej Bystrici, Slovenskom komornom divadle v Martine a v Mestskom divadle v Žiline. Po absolvovaní štúdia pôsobil v Starom divadle v Nitre, v Divadle JGT vo Zvolene a v Divadelnom centre Martin. V roku 2012 sa vrátil do Divadla Pôtoň, s ktorým našťudoval inscenáciu *Psota*, ktorá získala dve nominácie na cenu DOSKY v kategórii najlepšia réžia a scénografia. Momentálne pôsobí vo viacerých nezávislých divadlách. Venuje sa dabingu, tvorbe reklamných spotov, moderovaniu, televíznej tvorbe a všetkému, čo povolanie herca na voľnej nohe prináša.

Ladislav BÍRO (1985)
Narodil sa v Rimavskej Sobote a vyrástol na Gemerí. Vysokoškolské štúdiá na Technickej univerzite vo Zvolene ukončil štátnou skúškou v odbore Krajinne plánovanie a tvorba krajiny (2009). Momentálne pracuje ako Koordinátor vzdelávacieho programu Roots & Shoots Slovakia v Nadácii Green Foundation, kde sa s tímom pokúša rozvíjať zmysel pre komunitu, dobrovoľníctvo a súcitné lídersstvo. V súkromnom aj pracovnom živote sa snaží minimalizovať svoje dopady na životné prostredie, objavuje skrytý potenciál miest a sadí stromy. Rád chodí, fotí a je.

Markéta DULAVOVÁ (1982)
Pochádza z Kopřivnice pri Ostrave. Na Univerzite Palackého v Olomouci vystudovala dramaterapiu, ktorej sa sedem rokov venovala v Divadle z Pasáže v Banskej Bystrici. V súčasnosti je zdravotnou klaunkou v občianskom združení Červený nos Clowndoctors. Venuje sa umeleckým workshopom s deťmi a marginalizovanou mládežou a ďalším divadelným projektom. Má za sebou workshopy v Česku, na Slovensku a v Európe.

Ján FAKLA (1960)
Narodil sa v Banskej Bystrici. Vyuštudoval Gymnázium v Kremnici a divadelnú produkciu na DAMU v Prahe. V rokoch 1976 – 1990 a 2010 – 2018 bol autorom, hercom a manažérom Kremnického divadla v podzemí. Ako dramaturg pracoval v umeleckej agentúre Slovkoncert, v Slovenskej televízii v Banskej Bystrici a v Divadle J. G. Tajovského vo Zvolene. V Slovenskom rozhlas v Banskej Bystrici pracoval ako režisér. Bol jedným zo zakladateľov a dramaturgov Festivalu humoru a satiry SLOVENSKÉ GAGY (1981 – 1992) a hlavným dramaturgom a riaditeľom Európskeho Festivalu humoru a satiry KREMNICKE

GAGY (2004 – 2017). V rokoch 1991 – 2018 mal vlastnú umeleckú agentúru G.A.G. Spolu s kolegami založil a od roku 2016 v Banskej Štiavnici organizuje Festival AMPLIÓN – Nový kabaret & pouličné umenie®. V súčasnosti je riaditeľom Ansámblu nepravidelného divadla n.o.

Ján FAŠÁNEK (2008)
Narodil sa v Banskej Štiavnici. Navštevuje 5. ročník na základnej škole Jozefa Kollára v Banskej Štiavnici. Už od malička má vzťah ku knihám a próze. Od roku 2016 chodí do ZUŠ na literárno-dramatický odbor. Pravidelne sa zúčastňuje literárnych súťaží Hviezdoslavov Kubín a Šalianský Matko. V roku 2018 si zahral v rozhlasovej hre Jána Mikuša *Expe-dícia Salamander*.

Daniel HARVAN (1976)
Narodil sa v Humennom. V rokoch 1991 – 1997 študoval na SPŠ baníckej v Banskej Štiavnici (odbor baníctvo a banícka geológia a odbor banské meračstvo a geodézia), v rokoch 2008 – 2015 na Filozofickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (odbory muzeológia a história). Od mája 2011 pracuje v Slovenskom bankom múzeu, od januára 2014 ako odborný pracovník oddelenia histórie, kurátor zbierkového fondu Novšia história, od marca 2016 ako vedúci oddelenia histórie. Vo svojej vedecko-výskumnej, akvizickej, publikačnej a kultúrno-výchovnej činnosti sa zameriava na obdobie novších dejín (po roku 1848), s dôrazom na región Banskej Štiavnice.

Ľudmila KLIMKOVÁ (1972)
Narodila sa v Novej Bani. V Banskej Štiavnici založila a pôsobila v hudobno-poetickom združení Padlášový výber (1993 – 2006), spolupracovala s literárnym klubom Salamandra a účinkovala v A-divadle Soni Lužinovej. Dve sezóny bola členkou činohry Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene. V rokoch 1997 – 2002 absolvovala štúdium herectva na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Účinkovala v Bábkovom divadle na Rázcestí v Banskej Bystrici, v Mestskom divadle v Žiline, v Komornom divadle v Martine, v Teatro-Tatro v Nitre, v Divadle Kusy cukru v Kremnici a 17 rokov je členkou divadla Gasperego v Liptovskom Mikuláši. Zúčastnila sa aj workshopov Amatérskej divadelnej únie Anny Ghannamovej. V súčasnosti učí na ZUŠ v Banskej Štiavnici.

Marian KOLOŠTA (1946)
Zvolenský organizátor spoločenskej zábavy a kultúrneho života v meste aj v celom Podpolianskom regióne. Spevák, textár, muzikant, aforista, ochotnícky herec, režisér a moderátor. Takmer štyri desaťročia pôsobil vo funkcii dramaturga a vedúceho Domu kultúry železničiarov. Finalista viacerých speváckych súťaží (Zlatá kamera, Detvianska zlatá ruža a pod.) a dlhoročný partner kedysi populárneho speváka Vlada Oravca (1953 – 1984). Bol dušou úspešného Filmového klubu,

TVORCOVIA

speváckej súťaže Festival mladých, tradičných predvianočných stretnutí muzikantov – veteránov Staré páky, zábavnej športovo-technickej šou GRAND PRIX SLOVENSKO – Nostalgie v oblakoch pary – pretekov parných rušňov s medzinárodnou účasťou. Dve desaťročia technicky pomáhal aj pri Víkendoch atraktívneho divadla. S Pavlom Halajom založili divadelný súbor Luda Zelenku, čím v roku 1996 „vzkriesili“ zvolenskú ochotnícku scénu. Aktívne pôsobí vo viacerých hudobných formáciách, píše, publikuje a s Klubom železničných cestovateľov pravidelne vyráža na turistické chodníky u nás aj v zahraničí.

Dušan KRŇÁČ (1954)
Narodil sa v Lučenci. V roku 1977 ukončil štúdium na Pedagogickej fakulte (Univerzita Mateja Bella) v Banskej Bystrici. Ako pedagóg ZUŠ pôsobil v Lučenci a vo Filakove, ako výtvarník v Divadle J. G. Tajovského v Banskej Bystrici (1986 – 1992). Pracuje ako grafický dizajnér, scénický výtvarník, režisér alternatívneho divadla a performer. Od polovice deväťdesiatych rokov minulého storočia sa centrom jeho voľnej výtvarnej tvorby stal meta-koncept ANTI COMICS (tvorí ho Anticomics, Minimalcomics a Totalcomics). Je členom Slovenskej výtvarnej únie. Svoje diela vystavoval na viacerých domácich a zahraničných výstavách. Od roku 2012 spolupracoval s Kremnickým divadlom v podzemí ako scénograf, grafik a performer. V roku 2016 spolu s kolegami založil a organizuje v Banskej Štiavnici Festival AMPLIÓN – Nový kabaret & pouličné umenie®, pre ktorý okrem loga a grafického vizuálu pripravil originálne happeningsy *Výkričník*, *Antivýkričník* či *Filmový výkričník*. V súčasnosti pôsobí v Banskej Bystrici v Centre nezávislej kultúry ZÁHRADA ako jeden z jeho zakladateľov. Je predsedom predstavenstva neziskovej organizácie Ansámbel nepravidelného divadla n.o.

Jakub MALOTA (1992)
Vyrastal v Kuzmiciach pri Topoľčanoch. Z detstva ho nevedela opustiť túžba hrať sa, ktorá sa naplno prejavila v divadelnom umení. Študoval na VŠMU, odbor bábkarska tvorba – modul bábkoherectvo. Počas magisterského štúdia sa zúčastnil medzinárodného festivalu vo Wroclawi s autorským predstavením *Tragedian* pod pedagogickým vedením Mariky Kecsesovej a Ivy Mackovej. Bakalársku aj diplomovú prácu vypracoval pod vedením Kataríny Aulitisovej. Účinkoval aj v jej *Site-specific* projekte na festivale Bábkarská Bystrica 2014. Popri škole absolvoval Kolégium Antona Neuwirtha zamerané na klasické diela oxfordským modelom štúdia. VŠMU ukončil v roku 2018 s vyznamenaním. Absolvoval tiež workshop s Andrejom Kalinkom a Milanom Kozánkom s názvom Od anatómie po kompozíciu. Účinkuje

aj v projekte nezávislého Divadla K s názvom *Nezachytené fotografie*. Momentálne učí na Základnej umeleckej škole v Bratislave. Naďalej sa vzdeláva v oblasti postdramatického divadla, pohybového a peformatívneho umenia.

Lukáš MATEJKA (1987)
Žije a tvorí v Trenčíne. V roku 2016 úspešne ukončil doktorandský stupeň študijného programu Voľné výtvarné umenie na Fakulte výtvarných umení Akadémii umení v Banskej Bystrici. V začiatkoch tvorby sa venoval najmä médiu maľby. Postupne však od statického prechádza do pohyblivého obrazu, kde využíva najmä videoart. S novými médiami pracuje intenzívne od roku 2006. Snahou o prepájanie jednotlivých umeleckých foriem vytvára inovatívne výtvarné presahy. Jeho kreatívna produkcia sa orientuje najmä na súčasné formy ako video, videomapping, multimedialne projekty, interaktívne inštalácie, vjagrafický dizajn. V roku 2009 inicioval vznik občianskeho združenia TRAKT. Je zakladateľom, koordinátorom a kurátorom medzinárodného Festivalu svetla a tieňa.

Jana MIKITKOVÁ (1988)
Pochádza z Humenného, kde začínala ako recitátorka a herečka na základnej umeleckej škole. Vyuštudovala divadelnú réžiu a dramaturgiu na VŠMU v Bratislave u prof. Strniska. Počas štúdia absolvovala množstvo workshopov a tvorivých dielní na Slovensku, v Čechách či v Taliansku. Absolvovala aj štúdium Divadla Ansámblu na Rose Bruford College v Londýne. Svoju profesionálnu tvorbu začala v spolupráci s režisérom Kamilom Žiškom na inscenácii *Velipse spí lev* pre bratislavské Divadlo Ludus. Tam doteraz autorsky pripravila a režírovala inscenácie pre deti a mládež *Abeceda zjedla teba*, *3Bájky* či *Pozor dobrý pes!* a *Pozor, double stress!* Pre Bratislavské bábkové divadlo s Jánom Faklom napísala a zrežirovala hru *Prstom na mape* a neskôr *Dúhové rozprávky*. Je vedúcou literárno-dramatického odboru ZUŠ Jozefa Kresánka v Bratislave a jej žiaci pravidelne víťazia na celoslovenskej úrovni. Ako režisérka a scenáristka sa venuje aj výskumu tvorby slovenského režiséra Petra Scherhaufera z Divadla Husa na Provázku, ktorý spolupracoval aj s Kremnickým divadlom v podzemí. Pre KDvP vytvorila viacero inscenácií. Spolu s kolegami založila a od roku 2016 organizuje v Banskej Štiavnici Festival AMPLIÓN – Nový kabaret & pouličné umenie®, pre ktorý každoročne pripraví originálny happening, napr. *Post sociikum* alebo *Exkurzia do (ne)slobody*. Tvorbou projektu Renovácia identity pomohla Banskej Štiavnici k získaniu titulu Mesto kultúry 2019 a režírovala aj program otvorenia s názvom *Rodinné striebro*. Počas celého roka 2019 dochádza do Banskej Štiavnice, aby spolu s miestnymi spoluvytvárala ducha Mesta kultúry nielen na jeden rok.

Šárka MINÁRIKOVÁ (1988)
Nekonečný bonviván a bohém, ktorý ale vie prekvapiť svojou efektívnou prácou. Vyuštudovala mediálne štúdiá a žurnalistiku na Masarykovej univerzite v Brne, ale dráhu novinárky opustila už pred rokmi, aby sa postavila na voľnú nohu. Venuje sa sociálnym sieťam a webovému copywritingu. Miluje totiž, keď sú slová poukladané do viet tak, aby mali zmysel. Do Banskej Štiavnice sa dostala cez Brno – až z malého mesta v Podkrkonošiach. Má rada správne dochutené jedlá a horké pivo.

Michaela MOTLOCHOVÁ (1973)
Pedagogička, pohybárka, choreografka tanca. Štúdium tanečnej pedagogiky na VŠMU ukončila v roku 1999 a následne aj doktorandské štúdium. V súčasnosti pracuje na VŠMU a Cirkevnom Konzervatóriu. Počas jej pedagogického pôsobenia sa aktívne zúčastňovala tanečných workshopov a seminárov. Ako pohybárka a choreografka spolupracovala s divadlom Ticho a spol. na inscenáciách *Zaplavenie*, *...A dážď...*, v réžii Roba Horňáka, s Michalom Babjakom na operej inscenácii *Láskoviny z manéže* na hudbu Víťazoslava Kubičku, s režisérkou Janou Mikitkovou na inscenáciách *Dúhové rozprávky* a *Prečo sa morka prala s krúťou*, pre Juhočeské divadlo v Českých Budějoviciach robila hlavného choreografa v opere *Predaná nevesta*. Počas roka prezentuje svoje choreografie v rámci absolventských a maturitných predstavení, je súčasťou odbornej komisie v porotách tanečných súťaží a niekoľkokrát ročne organizuje pohybové workshopy pre hercov, spevákov a tanečníkov.

Iveta PETRIKOVIČOVÁ (1962)
Pochádza od Levíc. Po ukončení štúdiá na Strednej priemyselnej škole odevnej v Trenčíne nastúpila v roku 1982 do n. p. PLETA v Banskej Štiavnici, kde najskôr pracovala ako pedagóg na učňovskom stredisku, neskôr na propagačnom oddelení. Tu sa dostala do kontaktu aj s ochotníckym divadlom. V modelárni podniku pracovala ako návrhárka odevov. V rámci SZM pracovala ako kultúrna pracovníčka (*Večer poézie*, *Rozprávkový les*, *Páračky u Trnkov*). Po zániku n. p. PLETA pracovala ako technológicka a návrhárka pre podniky RAN-SAN a PALOMA. Od roku 2012 je členkou amatérskoho divadelného súboru Paradajz Pikčr. V súčasnosti pracuje na oddelení kultúry a športu mesta Banská Štiavnica.

Hana ŠAVOLTOVÁ (2011)
Narodila sa v Banskej Štiavnici. Navštevuje druhý ročník základnej školy Jozefa Horáka vo svojom rodnom meste. Vďaka svojej staršej sestre Ivane si obľúbila dramatický krúžok v ZUŠ. Rada recituje básne na kultúrno-spoločenských podujatiach a venuje sa tiež tanečnému krúžku, kde sa zdokonaľuje v spoločenských a latinsko-amerických tancoch.

Historicko-divadelné noviny AUSLÁG vydal Ansámbel nepravidelného divadla n.o. ako bulletin k pouličnej pochôdzkovej inscenácii ŠTIAVNICA NIELEN STRIEBORNÁ alebo Mešťania, básnici a Náckovia. Prvé vydanie, máj 2019. Redakčná rada: Jana Mikitková, Ján Fakla, Daniel Harvan, Dušan Krnáč. Zbierkové predmety sú majetkom Slovenského banského múzea v Banskej Štiavnici, fotografie pochádzajú z fotoarchívu SBM a súkromných zbierok. Layout & press: DALI-BB, s.r.o. Banská Bystrica.

Inscenácia je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Viac na: www.almaziastiaavnica.sk, resp. www.and-theatre.art

Nepredajné!

ARAGORN GALLERY

Zariadovanie štýlových interiérov a historických objektov

Otvorili sme pre Vás novú predajnú galériu v Banskej Štiavnici ■ Dom zberateľa, milovníka umenia a starožitností
V NAŠEJ BOHATEJ PONUKE NÁJDETE: Originálny starožitný a dizajnový nábytok, svetidlá, umelecké diela, zberateľské predmety, nadčasové štýlové retro doplnky ■ Andreja Sládkoviča 1, Banská Štiavnica

Predajná expozícia pozostáva z piatich miestností:

1. Ohýbaný nábytok Thonet, Mundus – Nábytok ako umenie

Prínos Michaela Thoneta (1796 – 1871) a jeho nasledovníkov pre kultúru bývania v globálnej mierke je skutočne epochálny. Po založení výroby nábytku a získaní patentu na ohýbaný drevený nábytok v roku 1849 začína príbeh, ktorý sa vpísal do dejín designu na celom svete. Firmy Thonet, Mundus, Jacob&Josef Kohn a mnoho ďalších menších výrobcov spolu s dizajnérmi v počiatkoch Michael Thonet ml., ale napokon hlavne Viedenský dizajnéri z okruhu Wiener Werkstätte – Josef Hoffmann, Gustav Siegel, Marcel Kammerer, Josef Frank, Jindřich Halabala a ďalší – vtlačili ohýbanému nábytku punc ľahkosti, originality a nadčasovosti.

2. Nábytok a interiérové doplnky z medzivojnového obdobia

Vysoký lesk politúrovaného orechového dreva, hladké línie, funkčnosť a remeselná precíznosť snúbená s nadčasovou eleganciou. Kvalitný nábytok vyrábaný súkromnými stolárskymi manufaktúrami na zákazku pod taktovkou renomovaných architektov. Neskutočne pohodlné kreslá, chrómové stojany na kvety, svetidlá a funkčné doplnky z obdobia 1930 – 1945 v kombinácii s umeleckými dielami prvej polovice 20. storočia a umelcami so vzťahom k Banskej Štiavnici, napr. Jozef Kollár, Jaroslav Augusta, Jozef Viktorián Pituk a ďalší.

3. Nábytok a doplnky – 19. storočie

Nájdete zariadený historický interiér zložený z nábytku, svetidiel vhodných na zariadenie honosných mestských a zámockých interiérov a samozrejmosťou sú doplnky, obrazy, sošky,

porcelánové servisy, strieborné príbory vhodné na slávnostné stolovanie. Bohato máme u nás zastúpené sakrálné starožitnosti pochádzajúce aj z rezbárskych dielní Banskej Štiavnice, ktoré tu mali počas minulých storočí bohatú tradíciu.

4. Retro-dizajn-vintage 1950/70

Expo Brusel 1958 odštartovalo úspešnú epochu československého nábytkárstva a výrobkov užitého umenia zo všetkých priemyselných odvetví, ktoré sa vďaka našim špičkovým dizajnérom hlboko zapísali do svetových dejín dizajnu a vytvorili nejednu dizajnovú ikonu 50 – 60 rokov. Osobnosti ako František Jiráček, Leoš a Libuša Niklovci, Jaroslav Ježek, Jindřich Halabala, Karel Koželka, Antonín Kropáček, Jitka Forejtová, Adolf Matura a mnohí ďalší, vytvorili diela, ktoré sú dnes vyhľadávané zberateľmi z celého sveta. Naša galéria vám ponúka široký sortiment nábytku a predmetov z tohto krásneho farebného obdobia v kombinácii s umeleckými dielami skupiny Galandovcov a československých umelcov druhej polovice 20. storočia. Nájdete u nás napr. Ludovíta Fullu, Paľa Totha, Milana Laluhu, Milana Paštěku, Rudolfa Krivoša, Vladimíra Kompánka, Andreja Rudavského, Zábója Kulhavého, Jana Zrzavého, Albína Brunovského, Ludovíta Križana, atď.

5. Ľudová pivnica

Je miesto, kde objavíte originálne ľudové nábytky a doplnky do zrubu či chalupy vhodné na denné použitie alebo do záhrady, od tkaného koberca, obrusu, cez kredenc či skriňu od ľudového stolára až po štýlovú petrolejku do drevenice.

Pre návštevníkov Banskej Štiavnice OTVORENÉ aj počas víkendov a sviatkov

Kontakty: 0908 907 560, 0908 964 003 ■ starozitnosti@aragorn-gallery.sk ■ www.aragorn-gallery.sk

Hotel Grand Matej – najlepšie ubytovanie v srdci Banskej Štiavnice

Reštaurácia La Veranda, Kammerhofská 5

Ansámbel nepravidelného divadla n.o.

vás pozýva na autorské pouličné pochôdzkové divadlo z histórie
mesta o hľadaní súčasného pokladu Banskej Štiavnice

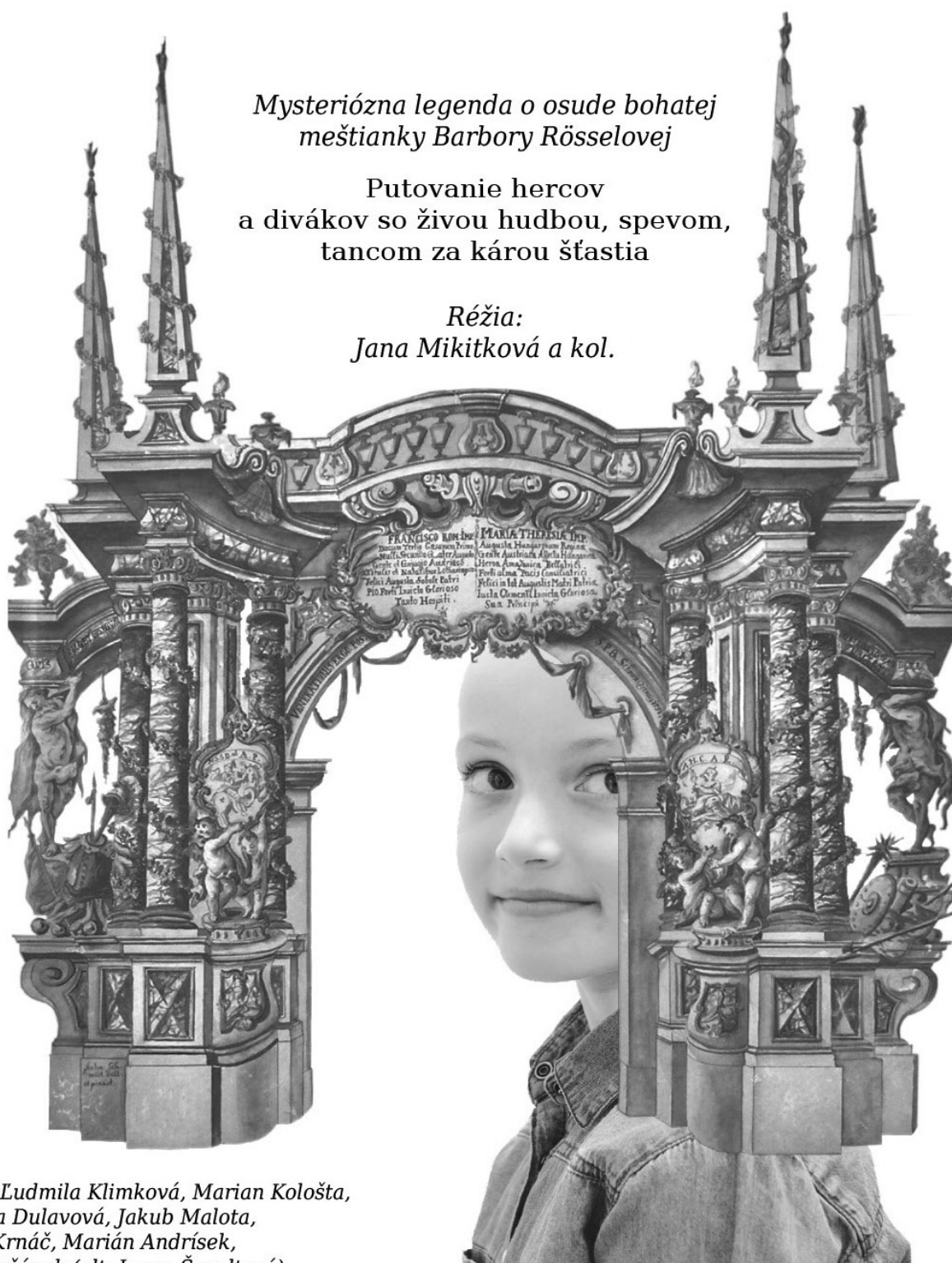
ŠTIAVNICA NIELEN STRIEBORNÁ

alebo Mešťania, básnici a Náckovia

*Mysteriózna legenda o osude bohatej
mešťanky Barbory Rösselovej*

Putovanie hercov
a divákov so živou hudbou, spevom,
tancom za károu šťastia

Réžia:
Jana Mikitková a kol.

Vstupné dobrovoľné

Putujú: Ludmila Klimková, Marian Kološta,
Markéta Dulavová, Jakub Malota,
Dušan Krnáč, Marián Andrešek,
Janko Fašánek (alt. Ivana Šavoltová),
Hanka Šavoltová, dobrovoľníci & pes Cyril

Začiatok putovania: Radničné námestie, Immaculata (za MsU)

Trasa: Radničné námestie - Námestie sv. Trojice - Starý zámok

Predpremiéra

piatok 31. 5. 2019 od 17:00 do 18:45

sobota 15. 6. 2019 od 16:00 do 17:45
sobota 22. 6. 2019 od 14:00 do 15:45
sobota 20. 7. 2019 od 16:00 do 17:45

Premiéra

sobota 1. 6. 2019 od 16:00 do 17:45

nedeľa 4. 8. 2019 od 16:00 do 17:45
sobota 17. 8. 2019 od 16:00 do 17:45
nedeľa 1. 9. 2019 od 14:00 do 15:45

REPRÍZY

u. fond
na podporu
umenia

MEDIÁLNY PARTNER
rtv: :RÁDIO DEVÍN

PODJIATIE JE SÚČASŤOU PROJEKTU BANSKÁ ŠTIAVNICA 2019: RENOVÁCIA IDENTITY, KTORÝ Z VEREJNÝCH ZDROJOV PODPORIL FOND NA PODPORU UMENIA.

Almázia

BANSKÁ ŠTIAVNICA
MESTO KULTÚRY 2019

@ Ansámbel
Nepravidelného
Divadla

**SLOVENSKÉ
BANSKÉ
MÚZEUM**

**Banská
Štiavnica**